

9
Q. D. B. V.
ISAGOGES 10
IN

BIBΛΑΡΙΔION Apoc. X - XXII.
DESCRIPTVM

DISSERTATIO PRIMA,
SCEPTICISMO INTERPRETVM EXEGETICO
OPPONENS
α) CLAVEM QVANDAM AVTHENTICO-
ANALYTICAM.

PRAESIDE

IOACHIMO OPORINO

SS. THEOL. D. ET P. P. O.

RESPONDENTE

GOTTL. THEOD. FALCKENHAGEN,

HOLSATO,

SS. THEOL. STUDIOSO

DIE VI. APRILIS A MDCCCLII.

IN AUDITORIO THEOLOGICO

SCRVTINIO COMMILITONVM OPPONENTIVM
SVBIECTA.

GOTTINGAE, EX OFFICINA HAGER.

§. 1.

Interpretes apocalypseos Iohanneae quoscunque a scepticismi cuiusdam exegetici labe huc vsque profus immunēs non esse, inuitus sentio. *βιβλαριδιον* quoque speciatim, quod Apocalypseos cap. X - XXII. legitur, eiusmodi interpretum scepticismo adhuc omnino subiacet. Quotquot enim interpretum *βιβλαριδīs* circa *periodos* ecclesiae & antichristi definiendas occupantur, huc vsque satis feliciter non defudarunt. Plerique etiam in determinando celebrium 1260. dierum (Cap. XI.) initio, si verum fateri licet, pro arbitrio tantum egerunt. Etenim pro arbitrio constituere periodos illas mihi videntur, qui e. g. ordinem temporum *βιβλαριδīs* ex antecedentibus sigillorum atque tubarum visis repetunt, cum tamen demonstrari nequeat, ordinem rerum *βιβλαριδīs* ab ordine septem sigillorum & tubarum dependere. Pro arbitrio etiam plerique interpretum initium dierum 1260. *βιβλαριδīs* stabilierunt,

§. 1. Scepticismi interpretum *βιβλαριδīs* Iohannei causae & remedia.

A

vbi

vbi vagis suis de numero 666 (Apoc. XIII, 18.) conceptibus indulgebant. At enim vero, nexu visorum βιβλαριδία innaato neglecto, initioque 1260. dierum non nisi pro arbitrio interpretum posito, non poterat non *scepticismus* quidam *exegeticus* nasci. Equidem non nego, ordinem quemdam prophetiae & harmoniam eius cum historia ingeniose a nonnullis excogitari, sed citra ἀπόδειξιν, quam insuperabiles quidam nodi impediunt. Hi vero cum in ipso hoc libro, citra omnem dubitationem diuino inesse nequeant, de remediis scepticismi interpretum exegetici merito cogitatur. Nisi autem me omnia fallunt: duplex remedium in ipso βιβλαριδίω apocalyptrico invenire mihi videor, quorum vnum est *clavis quaedam authentica Analyscos*, alterum *clavis quaedam authentica chronologiae*, siue termini a quo βιβλαριδία. Clavis mea authentico-analytica cap. XI. continetur. Postquam enim hoc caput epitomen visorum totius βιβλαριδίας esse ostendero; ordo horum visorum non amplius ex antecedentibus periodis & temporibus, sed ex vnius cap. XI. ordine authentico pendebit. Clavis autem mea authentico-Chronologica continebitur Apoc. cap. XVII. quod caput aenigma quidem aliquod complectitur, sed aenigma adcurate determinatum, & quoniam maiorem iam partem est prophetia impleta, ad clauem authenticam omnino est aptissimum cf. Cap. XIII, 18.

§. 2. Primum scepticismi exegetici interpretum βιβλαριδίας remedium, clavis authentico-analytica cap. XI. obuia supponit solidum de relatione

§. 2. Primum scepticismi exegetici interpretum βιβλαριδίας remedium, Clavis illa authentico-analytica, quam cap. XI. invenio, supponit *solidum de relatione cap. XI. ad sequentia capitula conceptum*. Ad hunc vero praerequiritur *α) distincta de argumento cuius capituli notitia generalis*. Postquam angelus ille magnus (ipse Iesus Christus vid cap. I. sq. ipse Michael cap. XI.) gratiosam potentemque praesentiam suam ecclesiae vsque ad finem dierum cap. X. promiserat, (apparet enim ibi tam-

tamquam supremus iudex in nube, tamquam Deus ille foederis iride circumdatus, cuius facies solis instar splendens omniscientiam, pedes columnas ignis referentes constantiam & gloriam viarum eius adumbrant) mox totum fere illud temporis interuallum, quo ecclesiae adhuc militandum sit, cap. XI. rotunde dicitur fore spatium 1260. dierum. Intra hocce tempus, quo modo & ordine rex ecclesiae suae gratiosam & potentem praesentiam suam demonstrare velit, simul declaratur. Primum est, quod ecclesiae horum 1260. dierum generatim *donaturus sit binos testes suos*, qui instar binarum olearum viuum oleum lampadibus continuo affusuri v. 3. 4. & hostibus suis intolerabiles futuri sint v. 5. 6. Deinde manifestat specialiter *paradoxum* horum binorum *testium* suorum, immo & *hostium fatum*, & quidem inde ab illo tempore, quo bini testes testimonium suum maiori cum parrhesia persecuturi sint, exspectandum v. 7-13. Tum rex ecclesiae v. 14. (qui parenthesi forte includendus est) addit, cum illius fati fine coniunctum iri finem secundae *ææ*, quam tertia statim excipiet. Praeterea significat, victoriam ecclesiae secuturam esse talem, quae in aeternis tandem triumphos abeat v. 15-18. Denique aperitur coelum, vt Iohannes conspiciat *arcam* foederis, fiuntque fulgura voces tonitrua tremor terrae & ingens grandio v. 19.

§. 3.

Ad solidum de relatione cap. XI. ad capita sequentia conceptum praerequiritur β) scrutinium speciale *binorum testium* v. 3. quales sint? Quantum autem ex antecedente contextu discere licet, cohaerent illi cum *atrio interiore*, quod vt miretur Iohannes iubebatur cap. XI, 1. Atrium illud interius procul dubio est symbolum ecclesiae purioris. Sicut autem in profico atrio interiore vbi altare erat, partim *sacerdotes* operabantur, partim *reliqui Israelitae* adorabant; ita per binos testes illos, ad atrium interius pertinentes apoc. Cap. XI, 1. non possum

A 2

§. 3. β)
scrutinium
speciale *binorum testium*
quales sint?

non

non doctores ecclesiae 1260. dierum, & purioris quidem, sub imagine prisca atrii adumbratae vna cum reliquis fidelibus (testimonium Iesu recinentibus Apoc. cap. XIX, 10.) intelligere et cap. XII, 11. 17.

§. 4.

§. 4. γ) Ad solidum de relatione cap. XI. ad sequentia capita conceptum praerequiritur γ) scrutinium *arcae foederis*, quam speciale *arcae* Iohannes in coelo conspexit cap. XI, 19. coniunctorumque foederis atque *fulgurum* *vocum tonitruum tremoris* atque *grandinis*. Sicut autem templum & atrium eius, quod Iohannes v. i. pariter vidit, mysticum quoddam templum atriumque erat; ita nec *arca foederis* v. 19. proprie dicta *arca* fuit. Vnde optimum verborum suorum interpretem ipsum librum apocalypseos sequor, in quo *gloria & thronus* Dei (quod utrumque tamen vocabulum *schechinae* suae *arcae foederis* synonymum est) ipse *agnus* esse dicitur. Prius fit Apoc. Cap. XXI, 23. vbi *αγνίου* τῆς θείας *agnus* Dei per Epexegetin ab apostolo additum est, ut intelligeretur, quid per *θεῶν* θείων indicauerit. Posterius vero factum est Apoc. Cap. V, 6. vbi *agnus* in medio throni residet, postquam videlicet *ἰλαστήριον* factus erat Rom. III, 25. Quin hunc ipsum *arcae foederis* apocalypsicæ Cap. XI, 19. significatum confirmant visa sequentia Cap. XIV, 1, Cap. XII, 7. Ibi enim *agnus* in monte sionis adest suis: hic vero *Michael* angelis suis praesens est. Atqui *Michael* esse ipsum *agnum* apparet, quia Angeli *Michaelis* sunt testes agni Cap. XII, 11. *Michael* igitur v. 7. quis sit, ex angelis eius intelligitur. Neque quicquam impedit, quo minus *Michael* Apoc. Cap. XII, 7. ipse *antitypus arcae foederis* sit, cum *agnus* adeoque *filius* Dei sit. Non inepte igitur hebraei nomen *Michael* imposuerunt *schechinae* suae throno in *arca* apud Schoetgenium libro *Jesus der wahre Messias* pag. 12. Causa vero, quare *antitypica foederis arca* *Iesus Christus* Apoc. Cap. XII, 7. sub

Michae-

Michaelis nomine veniat, haec esse videtur, quod tota pugnae illius Michaelis descriptio ad historiam Exod. XIV. & XV. alludat. Neque enim tantum Pharaon, contra quem angelus domini L. L. C. C. pro populo suo pugnabat, a Dauide Pf. LXXIV, 13. seq. & ab Esaia Cap. LI, 9. expresse vocatur Draco, sed eruditi etiam existimarunt, ipsum nomen *Michael* ex verbis Exod. XV, 11. מִיִּדְכֶמָּה בְּאֵלִים ortum traxisse. Taceo, ipsos hebraeos adfirmare, Angelum domini, ducem Israelis fuisse Michaellem, qui in columna ignis ac nubis populum suum vindicauerit, Aegyptiosque destraxerit. Quemadmodum adeo arca foederis a Iohanne Apoc. Cap. XI, 19. conspicienda est antitypus eius Iesus Christus: ita fulgura voces tonitrua tremor & grando, arcae illi coniuncta non nisi vindictam & iudicia Iesu Christi in hostes (binorum testium) denotare possunt. Tonitruum quidem, fulmina & voces erant, quibus Deus Israelitis olim praesentiam suam gratiae patefaciebat Exod. XIX, 16. 18: turbo quidem siue tempestas procellosa erat, qua ipsi Iob apparerebat Iob Cap. XXXVIII, 1. Ast ex Mose aliisque V. T. historicis satis cognitum est, eandem foederis arcam, quae Israelitis salutis erat, hostibus eorum exitio fuisse.

§. 5.

Ad solidum de relatione Cap. XI. ad sequentia capita conceptum praerequiratur d) scrutinium *propter quam causam Iobanni templum Dei in coelo apertum sit, ipseque arcam illam foederis conspexerit v. 19.?* Veri quidem simillimum est, quod cum statim post expositum paradoxum testium binorum atque eorum, qui eos enecabant, fatum aperiatur templum Dei in caelo, ostendaturque apostolo praesentia arcae foederis, domini & ducis testium suorum, vindicisque eorum per fulgura & reliqua; templum in coelo non alio consilio apertum sit, quam ut adumbraretur, *binos testes illos per integrum illud aeternum spatium praesentis aeterni auxilio non destituendos, indicatur probabili-
Scrutinium, propter quam causam templum Dei in coelo Iobanni apertum sit, idemque conspexerit arcam foederis & reliqua? Quae caussa aeterni habitator.*

hostes vero testium vindictam illius experturos esse. At enim vero tota sequentium visorum series Cap. XII, & sq. non suadet, sed cogit, vt credam, templum Dei in coelo Iohanni hanc vnam ob causam apertum esse, vt nancisceretur clariores conceptus de rebus Cap. XI. breuiter patefactis.

§. 6.

§. 6. b) Demonstratur
generatim ex
visis Cap. XII,
& seq.

Demonstrari quippe hoc potest *generatim* ex visis Cap. XII. & sq. Etenim id ipsum, quod apostolus templo aperto conspexerat Cap. XI, 19. clarius ei explicatur per duplex *σημείον μέγα ἐν τῷ ἁρῶν* vnum confestim Cap. XII, 1. sequens alterum Cap. XV, 1. incipiens, *μέγα καὶ θαυμαστὸν* dictum. Vtrumque *σημείον* res ad arcam foederis, antitypicam pertinentes complecti quis dubitet, cum prius *σημείον* res a *Michael* & *Agno* pro testibus suis atque pro matre testium quoque, nimirum ecclesia (*) gerendas Cap. XII. confirmationem testium sub tyrannide bestiae Cap. XIII: *praesentiamque agni gratiae plenam* medios inter testes suos Cap. XIV. adumbret? *σημείον* autem alterum quoque Cap. XV, 1. obuium ad arcam foederis *praesentiamque agni vindicatiuum* referri debere, ipsa verba v. 5. indicant *καὶ ἰδὲ ἦνοιγν ὁ ναὸς τῆς σικκνῆς τῆς μαρτυρίας ἐν τῷ ἁρῶν*, & egressi sunt septem angeli habentes septem plagas ex templo. Quod quidem *ad prius signum magnum* attinet, hoc *tria signa minora* sub se complectebatur. Etenim primum horum Cap. XII. Iohannem vberius docet, quo pacto Michael rex ecclesiae suae, angelus ille Cap. X. non obstante atrio exteriori gentilibus iam relicto, *daturus sit per*

1200.

(*) Mulierem Cap. XII, 1. &c. esse ecclesiam, ex Cap. XIX, 7. indubitatum est. Idem patet ex puero mulieris Cap. XII, 4. 5. qui est symbolum testium Iesu v. 11. 17. mulier eadem siue ecclesia sub atrii quoque interioris imagine, ad quod bini testes Cap. XI, 1. 3. (instar praeconum sacerdotum & Israelitarum) pertinebant, venit.

1260. dies binos testes suos secundum promissionem Cap. XI, 3. 4. factam. Nam Cap. XII. emblematicè describitur partim defensio testium contra draconem diu ante initium illorum 1260. dierum: partim tempestiua translocatio mulieris siue ecclesiae, matris testium in eum locum, quo nutrienda erat per 1260. illos dies: subiiciturque tacite v. 17. non defuisse ipso primo tempore, quo draco bellum per bestiam Cap. XIII. depictam, thronique draconis haereditatem v. 2. contra testes parabat, eiusmodi homines, qui praecepta Dei obseruarent, testimoniumque Iesu Christi retinerent. Alterum autem σημεῖα μεγάλα (Cap. XII, 1.) signum minus illuminat Cap. XIII. bestiam ex abyssò adscendentem secundum Cap. XI, 7.: occasionem belli contra testes a bestia excitati, quae erat ἵδὲ τελῆν τὴν μαρτυρίαν L. C. v. 7. atque conseruationem testium Iesu non obstantem illo bello a bestia moto. Tertium vero σημεῖα μεγάλα visum minus illustrat Cap. XI. versiculos imprimis 11. 12. nimirum reditum occisorum testium in vitam, ministerium eorum, atque adscensionem in coelum Cap. XIV. Quod vero ad σημεῖον alterum μέγα Cap. XV. sq. attinet, hoc pariter tria minora visa complectitur, quae Capitis XI mi commatibus 12 - 17. illustrandis inserviunt. Primum eorum legitur Cap. XV. & XVI. vbi partim terrores praecuii, partim ipsum excidium regni bestiae (per compendium tamen) sub symbolis septem irae calicum adumbrantur. Secundum legitur partim Cap. XVII, XVIII. vbi, praemissa babilonis mysticae adcurata descriptione, ipse illius lapsus vberius exponitur, partim Cap. XIX. vbi iubila purioris ecclesiae super hac per verbum diuinum obtenta victoria sequuntur. Tertium legitur Cap. XX., vbi Iohannes edocetur, cum hoc babilonis lapsu coniunctum fore ipsum finem secundae γαί a dracone profectae vid. Cap. XI, 14. Nam vti omnes tres γαί sunt Draconis (Cap. IX, 12. Cap. XIII, 2. Cap. XX, 7. Coll. Cap. XI, 14. 18.); ita secunda quoque eisdem erat, siquidem draco thronum suum bestiae dederat
Cap.

Cap. XIII, 2. pereunte igitur bestiae regno cessare etiam secunda *dei* debebat. Superfunt in *βιβλαριδιω* apocalypticō Cap. XXI. & XXII. quibus Iohanni non quidem visum in templo Dei in coelo, sed ipsum nouum coelum & noua terra *σκηνή τῆς θεῶς* Cap. XXI, 3. obiicitur. Interim cum id, quod Iohannes Cap. XXI. XXII. videbat, ipsa merces seruorum prophetarum sanctorum & nomen Dei reuerentium esset; vix dubitem, visa Capitulū XXI. XII. ad illuminandum v. 18. Cap. XI. Iohanni concessa esse: & adeo hanc quoque ob causam templum Dei in coelo v. 19. apertum esse.

§. 7.

§. 7. c) demonstratur
specialiter, &
quidem 1) ex
collatione
Cap. XII. cum
Cap. XI, 3.

Eadem causa superior, quare Iohanni apertum sit templum in coelo, idemque arcam foederis conspexerit c) demonstratur *specialiter* ex adcuratiore comparatione singulorum *βιβλαριδις* capitulum posteriorum cum antecedente Cap. XI. Etenim hinc elucescit, omnia tot capitulum visa nihil nisi ipsum nucleum rerum Cap. XI. breuiter indicatarum, & quidem ipso ordine rerum Cap. XI. seruato, amplificare. Conferam itaque 1) visa Cap. XII. cum Cap. XI, 3. Posteriori hoc loco haec leguntur verba: *καὶ δώσω τοῖς δυοῖν μάρτυσι μῆς, καὶ προφητεῦσαι* i. e. *δώσω προφητεῖαν*, modo loquendi apud graecos peruulgato. Promittuntur hic *binis testes* prophetae dicti, quoniam hi priscorum Vatum more corruptelis aeuū sui (quae per atrium exterius iam cum gentilibus datum, perque sanctam ciuitatem deinceps per 42. menses conculcandum v. 2. indicantur) sese per 1260. dies opposituri erant. Verum enim vero cum *haec binorum testium donatio* prius plane nequiret capi, quam constaret partim quales hi testes, partim quō pacto iidem, tempore dati iam dudum gentilibus atrii exterioris conseruati, & in posterum conseruandi sint; vniūque huic obscuritati egregie medentur visa Cap. XII. Siftitur ibi quippe Iohanni *puer mulieris*. Puer ille est symbo-

Symbolum *testium Iesu* vid. v. 11. 17. Nam mulier est ecclesia, Apoc. Cap. XIX, 7. & purior quidem, ceu mater *testium* hic spectata. Comparet quidem ecclesia qua exteriorem speciem suam florentissima, c. XII. v. 1. sed mox obstaculis laborans, quominus filios, verosque testes Christo feliciter pareret, vti imago partus dolorosi v. 2. innuere videtur. Idem enim ecclesiae hostis, qui deinceps (Cap. XVII.) per bestiam septem capitum decemque cornuum tenebras 1260. dierum violenter immisurus erat, ideoque iam nunc draco septem capitum decemque cornuunt audit, aderat v. 3. & postquam *tertiam stellarum* i. e. doctorum ecclesiae *partem* cauda sua in terram deiecerat, corruperatque, in id incumbabat, vt vniuersas diuinitatis Iesu, purique euangelii *restes* extirparet v. 4. Verum longe aliter visum est marito ecclesiae (Es. LIV. Eph. V.) siquidem partim mulier peperit puerum, i. e. nacta est fortissimos Iesu *restes*, quorum successores pascerent vniuersas gentes, eas scilicet, de quibus Iohannes vaticinaturus erat Apoc. X. II. partim ipse puer mulieris siue *restes* ad deum, thronumque eius rapiebantur, v. 5. h. e. in perditissimo periculosissimoque ecclesiae statu praeter hominum opinionem diuinitus custodiebantur, vid. 2 Reg. XI. 23. Vtrumque hoc emblemata nimirum & partus mulieris, & pueri mulieris ad thronum Dei rapti nouis allegoriis declaratur fufus. *Partus* enim *mulieris* illustratur v. 6. fuga mulieris in desertum, i. e. propagatione ecclesiae inter barbaras gentes, & eas quidem, inter quas mulier, mater *testium* per 1260. dies aliquando nutrienda erat. *Raptus* vero *pueri*, siue *testium* ad thronum Dei lucem nanciscitur v. 7. sq. ex praelio Michaelis contra draconem, & victoria illius de eo. Michael quippe, siue agnus & arca foederis antitypica cum angelis suis puerum mulieris i. e. *restes* suos in ecclesia conseruaturus, contra draconem, (qui tertiam doctorum ecclesiae partem corruperat v. 4.) init praelium, videlicet *pro doctrinae puritate*, nam victoria per

B

ver-

verbum testimonii reportabatur v. 11. Irrito sic facto draconis contra ipsos *testes* consilio, prophetia Cap. XII. v. 12. 13. porro innuit, furorem draconis ad *matrem testium* conuersum esse. Quam dum inter barbaras gentes iam degentem (v. 6.) persequeretur, eo ipso tempore binae alae alicuius magnae aquilae dabantur mulieri matri testium, vt ad barbaras (occidentis) gentes magis penetraret, attingeretque locum illum, quo in primis per 1260. dies nutriretur v. 14. Verum draco eiusmodi ecclesiae propagationem non sine liuore videns, ingente barbararum gentium colluue *ὄπισθα γυναικός* (in eremum occidentis quippe prouolantis) instar fluii emissā, mulierem suffocare volebat, v. 15. interuenit tamen terra, i. e. incolae illius terrae, in quam ecclesia sublimi quasi volatu peruenerat, faciebantque, vt ab excitatione a dracone populis ecclesiae occidentalis mater testium penitus liberaretur v. 16. Verum enim vero iratus mulieri draco ab hoc tempore modum testes Iesu persequendi prorsus nouum meditabatur, v. 17. eum quippe, qui intra 1260. dies testibus binis tam funestus fuit, postquam draco thronum suum concesserat bestiae (Cap. XIII. 2.) tamquam nouo suo instrumento premendi testes Iesu. Etenim *πόλεμος*, quem draco v. 17. fecit, non alius est *πόλεμος*, quam quem bestia ex abyssu ascendens contra binos testes fecit Cap. XI. 7. & Cap. XIII. 5. 7. nam draco Cap. XII. 17. bellum parat contra *ἔχοντάς τὴν μαρτυρίαν τῆ ἰησοῦ χριστοῦ*. En templum in coelo Iohanni apertum, vt ex visis capitis XII. intellexeret prouidentiam specialissimam diuinam super binis testibus Cap. XI. 3. promissis, partim vt isti non deessent sub initium illorum 1260. dierum, partim vt per integrum illud temporis spatium vna cum matre sua perdurare possent.

§. 8. 2) ex
collatione
Cap. XIII.
eum Cap. XI.
7.

§. 8.

Eadem causa, quare templum in coelo Iohanni apertum est Cap. XI, 19. specialiter demonstratur 2) ex collatione Cap.

Cap. XIII. cum Cap. XI, 7. sq. Dicitur loco citato v. 7. fore, vt simulac bini testes testimonium suum aliquanto copiosius studiosusque persequerentur (*) *bestia ex abyſſo adſcendens* bellum contra illos ſuſceptura, eos occifura, imo vel in ca- dauera eorundem per tres & dimidium diem ſauitura fit. E contrario Cap. XIII. mentio fit *bestiae*, cui tamquam nouo ſuo contra testes instrumento draco thronum magnamque potesta- tem ſuam conſeſſerat. (**). Breuior quidem *bestiae in ſe* ſpectatae deſcriptio Cap. XIII. legitur, capiti quippe XVII. vberiore ſeruata, quandoquidem Cap. XIII. non tam res ad *bestiam* ipſam pertinentes, quam tyrannis illius contra tes- tes, testimoniumque licet a *bestia* deuictorum conſeruatio ſignifi- tur. Quod tamen ad ipſam *bestiam* attinet, videt apoſtolus *bestiam* ſingularis formae, e mari prodeuntem, ſeptem capita, decem cornua, & haec quidem coronis ornata, capita vero blaſphemis inſcriptionibus plena habentem. Haec, quantum quidem ex aenigmate Cap. XVII. ſatis adcurate determinato authenticeque explicato iudicare licet, procul dubio nouam quam-

(*) *τελέω* ſignificat non tantum finire, ſed etiam *perficere, perſequi* vid. hebr. 2, 10. poſterior autem ſignificatus hic neceſſario ob- tinet, quia onus prophetandi teſtibus ad integros 1260. dies im- poſitum erat, intra quod adeo temporis ſpatium etiam vexationes teſtium locum habent.

(**) vbi l. i. c. c. *Draconis* ſit mentio, quod partim thronum ſuum *be- ſtiae* dederit, partim vna cum *bestia* a ſtupidis illius aevi chri- ſtianiſ adoratus ſit, appareat, quod draco non ſit ſymbolum & emblema *bestiae* & adoratorum eius, ſed quod perſonaliter ab il- lis differat. Fateor, *βιβλακιδιον* mihi hac noſtra tempeſta- te ideo etiam eſſe cariffimum, quod, poſtquam digne prophe- tiae ſenſus literalis, & euentus ſole meridiano clarior, cum ſim- plicitate omnis ſubtilitatis precariae experte demonſtratus erit, authenticam interpretationem ſerpentis deceptoris exhiberi, cer- titudinemque regni ſatanae in mundo generatim mire confirma- ri videam, vtrumque ſuperius v. D. ſuo tempore praecitabo.

quamdam regiminis in vrbe romana erigendi formam significat, quae inter magnas populorum vicissitudines, post ruinam formae, qua roma per imperatores stabat, postque violentam imperii romani diuisionem in decem distincta regna expectanda sit. (*) Quod contra ad bestiae contra testes Iesu tyrann-

(*) *Bestia* enim penes prophetas imago monarchiae est Dan. VII. vnde etiam apoc. cap. XVII. per *reges* siue regiam potestatem v. 10. 11. explicatur. *Cornua* etiam ibi denotant reges siue regna v. 12. *adscensio* ferac illius bestiae significat *originem* nouae huius formae regendi tyrannicae. *Adscensus e mari* ostendit, quod ex commotione gentium proditura sit, nam *aquae* apoc. XVII. 15. sunt gentes cf. Dan. VII. 13. *septem capita* angelus cap. XVII. 9. 10. per *septem montes* non minus quam *reges* interpretatur. ideoque intelligi debet imperium quoddam *romanum*, sed distinctum ab eo quod tempore huius visi erat, quodque adeo post formam demum *imperiale* venturum erat, quoniam haec ipsa vna cum quinque regiminis formis aliis tanquam iam praeterita consideratur cap. XVII. 18. vrbs enim *septicolis* orbis caput, apud scriptores ipsam romani designat; & bestia septem capita habens est roma, septem distinctas regiminis formas numerans. *Capita bestiae nominibus blasphemiae* impleta (cf. apoc. XVII. v. 3-5. vbi hoc regimen tanquam *babylon* mystica blasphemias plena describitur,) docent cultus introductum iri idololatrieos, nam idololatria apud prophetas hoc nomine venit Es. LXV. 7. Ezech. XX. 27. Eadem bestia quoque habebat *decem Cornua*, singula *coronis ornata*, quae prout angelus interpretatur Cap. XVII. 12. sunt decem regna, eodem aliquando tempore vna cum bestia oritura. Hoc igitur *romanum* regimen, eum noua quaedam regiminis forma tunc spectatum, contemporaneum erit decem regnis, eadem hora coexisturis. Nullum autem horum potestatem suam prius obtinebit, quam rex h. e. forma regiminis tempore visi apocalyplici existens nimirum imperialis, transierit, & prorsus alia, licet breui duratura successe- rit. Ex quibus criteriis omnibus, ne vnico excepto, in imperio bestiae necessario coniungendis sequitur, vt noua illa imperii *romani* forma non possit alia forma esse quam ea, quae in manu *Pontificum* fuit, nam haec dominatio romana non formam tan-

sum

rannidem, idololaticosque cultus attinet, dicitur 1) quod bestia non permissionem tantum acceperit idololatriam stabiliendi, & bellum per 42. menses gerendi v. 5. sed quod ipso etiam opere cultum idololaticum introduxerit, purioresque christianos acerbè vexauerit, (quod sub blasphemia contra Deum tabernaculum eius & coeli incolas v. 6. latet) imo quod bellum con-

tum romae imperialem secuta est, sed etiam post Exarchatum Ravennatensem, & post imperii romani diuisionem in decem regna nascebatur. Haec autem est illa bestia, indolem diuersarum rapacium bestiarum referens (vid Dan. 7. 4. sq.) cui Draco potentiam thronum & magnam auctoritatem suam dedit, vt, sicut ille olim testes Dei per potentes quasdam monarchias vexauerat, ita haec noua quoque tyrannica regiminis romani forma in vltima Monarchiae sede i. e. imperio romano erecta vteretur ad testes Iesu affligendos: atque sicut imperium romanum in prioribus formis suis vnum verum Deum per idololatriam blasphemia petierat, & crudeliter sese gesserat. ita nunc etiam se praesfaret. Sed nondum criteriorum huius bestiae fatis est! sequitur nouum quoddam v. 7. Vnum ex septem capitibus bestiae, post lethale vulnus acceptum, mirabili modo sanatur h. e. haec noua regiminis forma ex romano imperio orietur, postquam illud in vno capite suorum, sine formarum regiminis, tam lethale vulnus acceperat, vt nulla sanitatis spes superesset. Mundus tamen eum stupore videt, potestatem illam romanam reuiuifecere in noua illa forma, per bestiam adumbrata. Quod si vero Apoc. cap. XVII. confulo, caput illud lethaliter vulneratum est sextum caput. siue forma regiminis romani sexta tempore visi v. 10. hoc enim tempore imperialis regiminis forma florebat: qua in Augustulo destructa, roma non fuit sedes imperii durante exarchatu Ravennatensi, & nemo prius vel somniasset romanorum iterum fore imperii sedem, quam noua pontificiae dominationis forma vere adesset, exarchatu quippe pontificibus reddito, & hinc roma in hunc vsque diem sede imperii facta. Interpretatio igitur angeli prohibet, quo minus sedem huius regiminis villo loco alio quam romae quaeram, etiam si graeci germanique imperatores titulo imperii romani superbiuerint.

B 3

contra sanctos susceperit, & eosdem deuicerit, v. 7. Per quem adeo increscentis idololatriae atque belli contra sanctos nexum v. 6. 7. patefactum clarius intelligitur id, quod breuiter dictum erat Cap. XI, 7. *ὅταν τελώσωι τὴν μαρτυρίαν* &c. nam cum incremento idolatriae ardor contradicendi penes testes Iesu auctus est. Dicitur 2) quod, non obstante bello & victoria bestiae de testibus, nec obstante potestate bestiae super omnem tandem tribu lingua & gente, imo non obstante idolatria totum occidentem corripiente, nihilominus superfuerint, qui contagii huius expertes manserint, siquidem hoc ex v. 8. fluit, vbi vniuersi dicuntur idololatria infecti esse, iis vnice exceptis, quorum nomina in libro vitae agni scripta erant. Qui tamen quod non pauci fuerint, ex sequente Cap. XIV. apparet. Dicitur 3) omni tunc attentione dignum fore, (*) quo pacto ius talionis diuinum mature se exerturum sit, nimirum vt pateat, violentiam a bestia contra testes exercitam non prorsus impunitam dimissum iri, etiamsi grauiora adhuc dei iudicia restent v. 9. 10. Praeludia diuinorum iudiciorum in bestiam impediabant saltem, quo minus testes penitus opprimerentur. Denique dicitur 4) fore, vt accedente adhuc altera bestia ex terra adscendente v. 11. eaque omnem prioris bestiae violentiam sub nutu eius exercente v. 12. sq. res eo peruentura sit, vt quisquis nollet idololatra esse, omnibus vitae priuilegijs spoliaretur & morte puniretur v. 15. 16. 17. Coronidis loco adicitur, initium bestiae, in thronum draconis surrogatae & testium Iesu carnificis numero 666. contineri, si videlicet inde a tempore scriptae apocalypseos calculum ducas (**). En causam templi in coelo aperti superius adstructam, prout etiam ex Cap. XIII. collat. Cap. XI. 7. confirmatur!

f. 9.

(*) Quod haec prouidentia coelestis fuerit beneficium ipsius agni in monte Sionis praesentis, ex cap. XIV, 1. patet.

(**) Probabo hoc suo loco & tempore fusius. Placuit quidem Ven. *Joh. van den Honert* in Dissert. apocalypticis, (vt nouam suam de

§. 9.

Causa, quare templum in coelo Iohanni aperiebatur & §. 9. 3) Ex
 arca foederis ab eodem conspiciebatur Cap. XI, 19. specialiter collatione
 demonstratur 3) ex collatione Cap. XIV, cum Cap. XI, 7. 11. Cap. XIV.
 12. Etenim Cap. XI. promittitur fore, vt post summum vio- cum Cap. XI,
 lentiae gradum contra testes testimonium suum persequentes 7. 11. 12.
 & perficientes v. 7. exercitum, loco enecatorum testium con-
 tinuo substituantur & excitentur plures & noui (*) qui qua-
 si in vitam reuocati, pedibus suis stent (*stare*, quando de
 hominibus dicitur, est ministrare, quod speciatim Sacerdotum
 V. T. erat) & in coelum euocati adscendentesque successu
profus diuino testimonium perhibeant v. 11. 12. Quodsi
 autem cum hisce Cap. XI. emblematis Cap. XIV. comparo;
 satis clare intelligo, visa Cap. XIV. Iohanni oblata esse, vt su-
 periores loquendi formas Cap. XI, 11. 12. obuias plenius ca-
 peret. Vider Iohannes Cap. XIV, 1. penes agnum in monte
 Sionis, siue arcam foederis antitypicam, *ἑκοντα τεσσαρέ-
 κοντα τέσσαρας χιλιάδας*, habentes nomen patris inscri-
 ptum

de die dominico apoc. 1. 10. commemorato, tamquam die vin-
 dictae in Iudaeos, sententiam redderet tolerabiliorem, magno
 eruditionis apparatu traditionem de Iohanne sub Domitiano in
 exilium misso dubiam reddere. Quae res si procederet; de an-
 no scriptae apocalypseos ita sentiendum foret, vt inde initium
 annorum 666. nulla ratione repeti posset. Verum salua res est.
 Sufficit enim mihi vnus locus *Irenaei*, quem Vir doctus inta-
 ctum relinquere debuit, aduersus Haereticos lib. V. Cap. XXX.
 scribentis, *eam apocalypseos partem, quae de nomine & nu-
 mero anti christi agit* (h. e. *Βιβλαργιδιον* ipsum) *sub Irenaei*
seculo, ad finem imperii Domitiani, visam fuisse. Hoc quidem
 testimonium Irenaei, Polycarpi discipuli, mihi omnibus conie-
 cturis Honertianis potius est.

(*) Cum enim bini testes significant choros integros testium, perso-
 nasque morales; reditus eorum in vitam, & statio in pedibus
 v. 11. nihil aliud innuit, quam quod eo plures testes diuinitus
 excitati sint, quo plures ab hostibus interficiebantur.

prum faciebus suis &c. Hosce 144000. non esse alios, quam illos, de quibus Cap. XI, legitur, quod perficientes testimonium suum a bestia occidendi, in vitam redituri, & in coelum adscensuri sint, persuadeor, quia 1) *generatim* conueniunt. Illi testimonium suum perficientes Cap. XI, 7. testimonium bestiae ex abyssu adscendenti contrarium perhibent. Hi 144000. Cap. XIV. 1-5. nomen patris, & quidem *nomini bestiae* Cap. XIII, 17. *oppositum* faciebus suis inscriptum habent, v. 1. medias inter turbas (a bestia bellum gerente excitatas) psallunt citharis suis. Persuadeor autem 2) quia illi 144000. *speciatim* quoque conueniunt cum illis binis testibus, Cap. XI. testimonium suum contra bestiam persequentibus. Bina de illis binis testibus praedicantur, quae iis & diuerso quidem tempore accidisse videntur: vnum est, quod post ingressum spiritus vitae ex Deo in eos, steterint super pedibus suis cum terrore spectatorum v. 11. alterum, quod, spectantibus pariter hostibus, iussi in coelum adscenderint v. 12. similiter autem *oi* 144000. Cap. XIV, 1. non bestiae, sed patris nomen faciebus suis inscriptum habentes & medias inter turbas psallentes distinguntur a) in *cantantes nouum canticum, & primitias Dei & agni* v. 3. 4. b) in angelos *transuolantes medium coelum* cum aeterno euangelio idololatriae opposito, *lapsum babilis praedicentes & discessum ab ea postulantes*: itemque in *egredientes e templo restituto* tres angelos v. 6. vsque ad fin. Cap., Quod ad cantantes nouum canticum attinet, hi tale nouum canticum coram throno cantare dicuntur, quale nemo praeter 144000. illos discere poterat, vtpote redemptos a terra, i. e. a corrupta tunc ecclesia vindicatos v. 2. 3: hi a contagio mulierum immunes h. e. a cultu idololatriae puri sunt, agnum secuti, quocumque duceret, redempti ab institutis & traditionibus humanis, primitiae Deo & agno, os haereticae prauitatis expers habentes, *ἀγνομοι* potius coram throno Dei v. 4. 5. Equidem fateor, fuisse in ecclesia ante tempus illud, quo
bini

bini testes persequebantur testimonium suum Cap. XI, 7. viros idololatriae & tyrannidis bestiae tunc succrescentis pertaefos, & ab vtraque dissentientes, sed eos nomine τῶν 144000. comprehendī, valde dubito, quoniam hi tantam veritatis lucem possident, vt inaudita haftenus ratione soli praeconcepas aeui sui opiniones, instituta & errores dominantis ecclesiae vince- rent (*). Quod vero ad sex angelos, primitias Dei & agni, quae cantantes superiores sequebantur, attinet, angeli sine dubio *doctores* denotant vid. Apoc. I, 20. coll. Cap. II, 1. Nec singulos tamen doctores, sed *choros* eorum vid. Apoc. XIX, 14. Praeterea sex hosce *angelos* sub numero τῶν 144000, tamquam bonam saltem partem pariter Angelorum comprehendī, vel inde apparet, quod primus angelorum v. 6. dicitur ἄλλος. Cum enim neminis vnus, nisi τῶν 144000. & quidem *cantantium* in antecedente contextu mentio fit; sequitur, vt angelus ille primus tanquam ἄλλος, non simpliciter τῶν 144000 sed *cantantibus* ex eorum numero & primitiis opponatur. Quodsi autem primus angelus ad τῶν 144000. spectat; idem etiam de quinque reliquis adfirmandum erit. Hinc etiam hi *sex angeli* non minus sunt *testes*, quam illi erant tales, qui ex numero τῶν 144000. nouum canticum tamquam primitiae agni cantabant. A praesentia quoque gratiosa agni in monte Sionis. priuilegio illo τῶν 144000 v. 1. non exclusos esse angelos, ex apparitione filii hominis in nube tempore tertii angeli v. 14. edocemur. At enim vero sex illi angeli sunt

(*) Nisi me omnia fallunt, ex hoc loco discendum est, qua notione *testis veritatis* in apocalypsi veniat? testis veritatis videtur esse is, qui in doctrina & vita vnice a testimonio verbi diuini, non papae & hominum pendere *capit*. Hoc est nouum canticum, quod soli a terra redempti discere poterant. Quali tamen cum definitione consistit, quod testes veritatis fuerint, qui praeter voluntatem suam vni aut pluribus erroribus, papisticis, aliusue adhuc adhaeserint.

funt duplicis classis, cum generatim tres illorum priores sub horam iudicii v. 1. *medium coelum transuolarent* cum aeterno euangelio, idololatriae opposito, tres vero posteriores sub horam messis v. 15. *egrederentur e templo*. De primo quidem angelo v. 6. expresse dicitur, quod medium coelum transuolauerit, sed cum verbum *ἀνολεθῆν* etiam secundo & tertio angelo v. 8. 9., non autem quarto & sequentibus v. 15. sq. tribuatur, certum est, sub τὸ ἀνολεθῆν secundi & tertii angeli volatum vtriusque per medium coelum indicari. Quare quidem tres priores angeli medium coelum, (mediam ecclesiam occidentalem) cum aeterno euangelio idololatriae opposito transuolauerint; non vna viderur causa fuisse. Volatus primi angeli v. 6. 7. sine expressa causae mentione recensetur, at ubi ille secundum Cap. XI. 7. sq. & Cap. XIV. 2. bellum a bestia contra testes morum victoriamque de illis partam sequitur; verisimile est, volatum primi angeli per mediam ecclesiam occasione fugae ob violentiam persecutionis & occasione disperforum testium veritatis per totam Europam contigisse. Occasio vero, qua secundus, & sine dubio etiam tertius angelus transuolauit, legitur v. 8. nimirum idololatria babilonis ad summum tandem gradum perueniens, vinum scortationis vniuersis gentibus obtrusum. Hinc secundus angelus necessitatem emendandae ecclesiae & destruendae babilonis perspicit: tertius vero transuolantium cum aeterno euangelio angelorum negotium suum praeter binis antecessoribus suis praeclarissime persequitur, siquidem maiore demonstrationis vi, & hinc maiore cum auctoritate animoque prorsus heroico a communione ecclesiae idololatricae seruo auocat, seuerissimam comminationem adiiciens v. 9. 10. 11. Idem etiam *tertius* angelus tempore ob singularia phaenomena memorabili officio suo fungitur, nam v. 12. aeuo tertii angeli gloria patientiae sanctorum adscribitur: & v. 13. homines durissima Dei mandata sponte obseruantes, atque heroica Iesu Christi fide praediti, inque

inque ipsa violenta morte sua lastissimi in scenam producuntur. Accedit & hoc illius aetatis insigne, quod filius hominis in alba nube, iudicis instar ad vindictam compareat v. 14. En occisos binos testes Cap. XI. per spiritus vitae ex deo ingressum pedibus suis stantes & ministrantes, sub imagine primitiarum agni novum canticum cantantium, & trium angelorum medium coelum cum aeterno evangelio transuolantium Cap. XIV. illustratos! Cum vero testes in vitam reuocati Cap. XI. non stant tantum pedibus suis, sed in coelum etiam euocati *adscendunt* v. 12; haec eorum adscensio per tres posteriores angelos Cap. XIV. v. 15. sq. *e templo egressos* illuminatur. Primus eorum, siue primus chorus eorum, qui e templo egrediebantur, filium hominis, nubi infidentem alloquitur, petens, vt saltem ostensam immittat, cum iam venerit *hora messis*. Templum sine dubio est ecclesia, & quidem ministerio imprimis tertii angeli antecedentis, medium coelum cum evangelio transuolantis, & filium hominis in nube sibi praesentissimum habentis, purgata, & contra reciduum idololatricum obfirmata. (*) Ex hac ecclesia primus chorus angelorum, siue sincerorum coetus purioris doctorum v. 15. prodit, initium emendatae ecclesiae filio hominis iudici ecclesiae ardentissimis precibus ad felicem successum commendans, idemque exauditionem precum suarum oculis suis conspiciat v. 16. Alter angelus ex hoc templo exiens ipse habet *ἀγγεῖον* v. 17. significans libertatem publice docendi, & propagandi euangelium recuperatam. Denique tertius angelus egreditur ab altari v. 18. potestatemque super igne habens, antecessorem suum monet, ne iterum repescat. Neque sine fructu haec admonitio fuit, v. 19. Appendix autem tristior legitur v. 20, quae innuere videtur eiusmodi animum hostium *ἀντοκατακρί-*

C 2

των

(*) Angeli enim hi tres posteriores non sub horam iudicii, sed Messis ex ecclesia in libertatem vindicata procedunt, adeoque post tres priores officio suo functos.

ταν & vi veritatis torculari quasi immisforum, qui sanguinem
 purioris ecclesiae sicut, paci ecclesiasticae continuo insidiatur,
 & progressum saltem reformationis valde imminuit. Nititur
 haec mea interpretatio imprimis paralelismo Cap. XIX, 14. 15.
 Exercitus enim equitis albo equo insidentis λόγος (v. 11. 13. 14.)
 non sunt carnales exercitus v. 15. ideoque torcular, quod
 calcant v. 15. spiritualiter accipi debet. Vnde etiam per *sanguinem*
 ex torculari vsque ad frena equorum fluentem Cap. XIV,
 20. non sanguinem hostilem effusum, sed potius sanguinolenta
 consilia hostium vi veritatis constrictorum habeo, quibus
 obstacula magna nascuntur.

§. 10.

§. 10. 4) Causa, quare templum in coelo Iohanni aperiebatur, &
 Ex collatione 4) causa foederis ab eodem conspiciebatur Cap. XI, 19. specialiter
 Cap. XV. demonstratur 4) ex collatione Cap. XV, XVI, XVII, XVIII, XIX,
 XVI. XVII. cum Cap. XI, 5. 6. & 12. 13. 15. 16. 17. Etenim Cap. XI, non
 XVIII. XIX. v. 5. 6. tantum generatim dicuntur bini testes haereticis &
 cum Cap. XI, carnificibus suis maxime terribiles fore, sed v. 12. 13. seq. etiam
 5. 6. & 12. speciatim additur, reditum occisorum testium in vitam ab ho-
 13. 15. 16. stibus non sine terrore. inspectum esse, quin post ascensionem
 17. illorum in coelum contigisse ingentem terrae tremorem, la-
 psus decimae partis ciuitatis, & excidium septem myriadum
 hominum: atque post haec iudicia diuinitus exercita secuta
 esse iubila ecclesiae, & triumphum aeternum. Quod si autem
 visa Cap. XV. vsque ad Cap. XIX cum illis Cap. XI. emblemata-
 tibus comparo, nihil aliud, quam amplificata illa Cap. XI. em-
 blemata inuenio. Sicut enim Cap. XV. n. alterum illud βι-
 βλαξιδία signum magnum incipit, exponens vim arcae foederis
 (antypicae) contra hostes ecclesiae per fulgura, voces,
 tonitrua & reliq. adumbratum Cap. XI, 19. (*) ita tria mi-
 nora

(*) uti nubes olim, quae populo Dei saluti, hostibus exitio erat. Hinc
 est, quod omnes septem angeli calicibus irae diuinae instructi
 e templo procedere dicuntur Cap. XVI.

nora signa magni huius signi sic recensentur, vt Cap. XV. praefationis loco indicetur, totum hoc alterum signum maius, aequae ac signum maius prius, Cap. XII, 1. vsque ad XIV. esse efficacitatem meram arcae foederis. Expresse hinc dicitur Cap. XV, 5. καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον καὶ ἰδὼ ἡρώγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τὰ μαρτυρῆα ἐν τῷ ἕρανῶ. Hinc etiam est, quod hanc caeli aperturam sequeretur egressus septem angelorum vindicum e templo. Septem quidem calices irae septem illorum angelorum Cap. XVI, *generatim* illustrant Cap. XI, 5. 6. quo videlicet pacto bini testes vellicati hostibus suis terribiles futuri sint; *speciatim* tamen Cap. XVI. illustrat Cap. XI, 12. 13. sq. quomodo hostes testium in vitam reuocatorum, & in coelum ascendentium terrore percussi, ciuitasque illorum per terrae tremorem lapsa sit, & multa hominum millia perierint. Sicut autem Cap. XI, 5. initium vindictae diuinae contra hostes testium generatim spectatorum a τῷ ἀδικῆσαι αὐτῶς repetitur; ita speciatim illa visa punitiua Cap. XVI. obuia ab illo temporis interuallo initium capere puto, quo bini testes Cap. XI, 7. testimonium suum perficiebant, & bestiam aduersus se bellantem experiebantur. Haec obseruatio non euentui tantum demonstrando, sed ipsis etiam prophetiae verbis Cap. XV. & XVI. incredibilem lucem adferet, e. g. quare illo tempore, quo septem angeli destructores exibant, hi, qui ab idololatria per bestiam propugnata puri manserant, cantumque mosi & agni canebant, ad *mare vitreum igne permixtum* starent Cap. XV. 1. 3. (coll. Cap. XIV, 2.) quandoquidem θάλασσα ὑαλίνη μεμιγμένη πυρὶ sine dubio statum mundi denotat igne bellico vexatum, nam aquae maris tempore vespertino percussae merum ignis splendorem referunt. Interim tota iudiciorum diuinorum oeconomia contra regnum bestiae recensetur Cap. XVI. ita, vt *primus* angelus v. 2. calicem irae effundat in *terram* h. e. in regna idololatrie repleta, allusione ad Exod. IX. 10. facta: *secundus* v. 2. in *mare*, hoc est populos propter

idololatriam suam merito puniendos allusione ad Exod. XVII, 20. 21. facta: *tertius* v. 4. sq. phialam effundat in *fluvios* i. e. illustriores partes & regiones populorum puniendorum, vt hi propter sanguinem sanctorum & testium suum vicissim sanguinem bibant: *quartus* v. 8. in *solem* h. e. personam, quae fax & tuba idololatrici huius negotii erat: *quintus* v. 10. sq. in *thronum bestiae*, ita, vt regnum & auctoritas illius obtenebretur, homines linguam prae aegritudine mordeant, in blasphemia tamen siue idololatria sua inpoenitentes persistant. *Antequam* autem prophetia effectus *quintae* huius phialae, vrpote non cito transituros, sed valde diuturnos, & cum effusione *sextae* & *septimae* phialae simul futuros plene manifestat, (quod facit v. 18-21. & Cap. XVII. (*) Cap. XVIII.) subiicit Cap. XVI. historiam *sexti* & *septimi* angeli. (***) *Sextus* angelus v. 12. phialam suam effundit in *magnum fluvium Euphratem*, qui quoniam quasi antemurale totius priscae terrae sanctae erat, quo hostes abigerentur, aqua illius exarescens videtur emblemata esse status eiusmodi ecclesiae Christianae totius, quo impetus hostium in illam liber, errorumque & impietatis patronis quilibet audendi potestas erit. Huic etiam in interpretationi respondet materia ipsa calicis sexti v. 13. sq. *vidi ex ore Draconis, & ex ore bestiae, atque ex ore falsi prophetae* (***) *tres impuros spiritus ranis similes egredi.* Draco quippe, qui thro-

(*) hic ex septem angelis vnus Cap. XVII, 1. sine dubio est angelus phialae quintae.

(**) Res ipsa hoc postulauit, nam ranae ex ore Draconis, bestiae & falsi prophetae non post excidium babilonis Cap. XVIII. depictum, sed post calices irae in solem & thronum bestiae effusos statim prodire poterant & debebant. Praeparatio ad tertiam *et* (Cap. XX.) ante finem secundae i. e. ante excidium babilonis plenum adeoque sub angelo sexto & septimo locum habet.

(***) Haecenus in apocalypsi mentio *falsi prophetae* nulla facta est. Multa autem suadent, illum certo modo eundem esse, qui sub nomine

thronum suum bestiae cesserat Cap. XIII, 2. videns res bestiae per calicem irae ipsum in thronum bestiae effusum pessimo nunc loco esse, de supperitiis bestiae ferendis cogitat, ita, ut ipse vna cum desperabunda bestia, falsoque propheta ad totam rempublicam Christianam perdendam procedat, bestia & falso propheta, saltem vel contra expressam intentionem sic cooperante. *Spiritus* sunt stylo Iohanneo Doctores 1. Ioh. 4. 1. 2. 3. *tres* recensentur, quia ex triplici ore exeunt, nimirum Draconis, bestiae & falsi prophetae. *Impuri* dicuntur: quia ranis similes sunt, loca putida inhabitantibus, & hoc inde est, quod spiritus daemonum sunt h. e. Doctores non a bono, sed malo spiritu impulsu Zach. XIII, 2. exitus eorum, ex ore Draconis bestiae & falsi prophetae innuere videtur, quod *occasione* oris Draconis h. e. falsae doctrinae, inde a primo generis humani initio disseminatae Apoc. XII, 9. e. g. errorum priscae orbis gentilis, hylozoismi & epicurismi &c. proteruae rectorum: *occasione* oris bestiae h. e. superstitionis, idololatriae, piarum fraudum in regno bestiae consuetarum: itemque *occasione* oris falsi prophetae h. e. perditarum sectarum, Christi supremam diuinitatem & diuinam euangelii vim oppugnantium, & hinc indifferentismo & libertinismo viam sternentium orituri sint. Etiam si igitur ex diuersa causa veniunt; tamen vniuersi eandem cantilenam more ranarum cantunt, quae in contemptum religionis & naturalis & patrefactae tandem desinit: sunt enim hae ranae sine dubio binis testibus oppositae, quia sunt doctores daemonum, glaucomata (*σημεια*) facien-

mine *θηρς* ἀλλ' Cap. XIII, 11. venit. Non vocari potest amplius *bestia* sub nutu prioris bestiae pugnans, nam eius quidem regno exiit, at sub draconis tamen nutu, τῷ πλεονόντος τῆν δυναμειν ὄλην Cap. XII, 9. manet, pervertit, & decipit. Falsus propheta igitur est symbolum pseudo-doctorum Christo & euangelio eius gloriam suam eripientium. Locus Apoc. XIX, 20 huic sententiae non repugnat.

facientes & quidem tempore vacillantis throni bestiae missi, adeoque illusoria eorum garrulitas aut contra verbum Dei insurgit, aut saltem ab eo abducit. Quando autem dicuntur exire ad reges terrae (corruptae ecclesiae) imo totius orbis, fortasse ad Exod. VIII, 3. certo modo respicitur, vbi ranae Aegyptiis immisissae palatia domos conclauia cubilia & vascula eorum, a rege vsque ad infimam plebem implebant. Quae quidem allusio circa egressum ranarum metaphoricarum siue pseudo-doctorum propter congregationem regum ad bellum, quod ante diem extremum instat, h. l. facta ineffabilem illorum multitudinem, qui ad tale bellum orbem praeparabunt, prodit. Inprimis si conferatur loc. paral. Cap. XX. 8. qui sic habet: Exhibit (satanas custodia solutus,) vt decipiat gentes quatuor terrae angulorum Gogum & Magogum h.e. gentes, Antiochi Epiphaniis, (qui apud Ezechielem sub hisce vocabulis venit,) animum contra cultum veri Dei per fraudem Satanae induentes, non alio consilio, quam vt illi ad bellum contra castra sanctorum & dilectam ciuitatem congregentur, quarum numerus sicut arena maris erit &c. Plura fere hac de tragoedia prophetia non prodit, nec tam curiosos illorum temporum homines esse vult, quam cautos, vt ex hoc signo propinquitatem diei extremi & vigilantiam discant v. 17. etenim inquit prophetia: infausus ille labor praeparatorius trium spirituum impurorum suo tempore successum vtique habebit v. 16. cf. Apoc. XX. 8. 9. Nihil igitur supererat, quam vt *septimus* etiam angelus phialam suam effunderet in aerem v. 17. Aer est, cuius beneficio homines vident, audiuntque. Auertat clementissimum numen, ne sub hoc irae calice ante alterum Iesu Christi aduentum effundendo vniuersales quaedam tenebrae orbi immineant, ab ἀρχοντι τῆς ἐξουσίας τοῦ αἵματος Eph. II, 2. coll. Eph. VI, 12. iterum inducendae. Quo ipso finis septem irae calicum sequitur, addito verbo γέγονε. Post hancce autem sexti & septimi angeli historiam insertam prophetia nunc redit ad effectus phialae

alae quintae utpote adhuc perdurantes, ut quippe ille ad phialam quintam pertinens lapsus ciuitatis Cap. XI, 13. 15. 17. plenius cognoscatur. Etenim post generale exordium quoddam Cap. XVI, v. 18 - 21. vberius exponitur Cap. XVII. quatenam babylon illa mystica Cap. XVI, 19. commemorata sit futura? quantus eius lapsus Cap. XVIII? & quamquam iste meris loquendi formis V. T. a iudiciis externis contra priscos Dei hostes repetitis exprimitur; tamen ex Cap. XIX. apparet, admodum caute in explicatione huius lapsus & iubilorum de eodem versandum esse (*).

§. II.

Causa, quare templum in coelo Iohanni aperiebatur & arca foederis ab eodem conspiciebatur, Cap. XI, 19. specialiter demonstratur 5) ex collatione Cap. XX. cum Cap. XI, 14. Cap. XI. statim post lapsum ciuitatis v. 13. significatum, & ante iubila ecclesiae ob illum v. 15. 16. 17. inopinato inferuntur v. 14. haec

§. II. 5)
ex collatione
Cap. XX. cum
Cap. XI, 14.

(*) *Hogelius* in vade mecum Apocalyptico generatim non indocte scribit: ecclesiasticum praelium est, cuius fructus in omnes gentes redundabit 2. Tess. 2, 9. velut si omnis generis aues ex occisorum in praelis carnibus saturantur, fama bonum velox eas in victoriae expectationem avidissimam excitatura est. Occurrent ergo pontificii, etiam monarchae cum suis mataeologis & hierophantis ad conflictum eum & solemnem disputationem; ut religionis suae bonitatem propugnent, atque scripta tam infinites ipsi antichristianismi dica liberent. Pugnabuntque sane, sed aduerso adeo Marte, ut bestia, aut papatus publica sententia condemnetur, detrudaturque aliis cum haeresibus cunctis in orbem; Pontificii, itemque monarchae & stratotae, mucrone non ferri, sed oris Christi quasi transfixi, conuictique adeo abominandae seductionis, euangelio Christi sint manus daturi. Quae ipsorum mystica occisio regnis & nationibus similiter in spiritualis famis eorum sufficientem depulsionem cedet, tamquam ex oppipara Dei omnipotentis coena, restituti euangelii causa,

D

haec verba: ἡ βάλῃ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἰδὲ ἡ βάλῃ ἡ τρίτη
 ἔρχεται ταχύ. Quodsi autem cum hisce verbis confero argu-
 mentum Cap. XX., nihil ibi aliud quam finis secundae βάλῃ &
 successio tertiae vberius declarari videtur. Neque enim tan-
 tum omnes tres βάλῃ Cap. VIII. 13. enumeratae singulari ratio-
 ne videntur draconis esse vid. Cap. IX, 11. 12. Cap. XI, 14.
 coll. Cap. XIII, 2. itemque Cap. XX, 7. sq. sed ea etiam, quae
 Cap. XX, 1-6. leguntur, draconi videntur accidisse sub ipsa
 secunda βάλῃ, adeoque tempore bestiae, non post illud. Etenim
 angelus ille de coelo descendens, habebat clauem abyssi &
 catenam magnam Cap. XX, 1. non quasi post euentum demum
 eorum, quae Cap. XIX. adumbrata sunt, draconem apprehen-
 surus & per mille annos vinciturus esset, sed quod iam antea
 apprehenderat & vincierat (ἐκείνῃσδε ἔδησε) draconem per
 mille annos v. 2. quod proiecerat (ἔβαλεν) eundem in abys-
 sum, ne nouis amplius methodis (*) gentes deciperet duran-
 tibus mille annis v. 3. Quare quidem ita sentiam, & aoris-
 tos ceu plusquam perfecta respiciam, v. 4. 5. 6. suadent.
 Nam ex v. 4. sequitur, vt Draco non nisi eo tempore captus
 & vincus sit, quam quo occisi testes in vitam redirent, iudi-
 ciaque aduersus regnum bestiae crescerent. Confirmant il-
 lud mille annorum initium commata 5. & 6. vbi mancipia be-
 stiae dicuntur in morte spirituali mansisse vsque ad finem
 mille annorum: compotes autem huius prioris resurrectionis
 facti cum Christo regnant mille annos. Inuicte hinc pater,
 quod visum Cap. XX. non post plenarium babylonis lapsum
 euentum habere possit, siquidem hoc pacto mancipia bestiae
 in spirituali morte manere per mille annos non potuissent. Ec-
 quis autem Cap. XX, 4. alios testes occisos & in vitam reduces,
 vt cum Christo regnent mille annos, fingat, quam ipsos illos
 binos

(*) Dederat quippe thronum suum bestiae Cap. XIII, 2. adorari se cu-
 rauerat coniunctim cum bestia v. 4., cumque fortuna bestiae val-
 de labefactaretur, non nisi ranam auxiliatricem ore suo emittere
 valebat Cap. XVI, 13.

binos testes Cap. XI. NB. *ante lapsum babelis* in vitam reuocatos v. 11. & in coelum adscendentes v. 12. ? Ecquis Cap. XX. 4. alios testes in vitam reduces quaerat quam, quorum mentio Cap. XIV. facta est, utpote apud agnum in monte Sionis nouum canticum cantantium, medium coelum cum aeterno euangelio transuolantium, & post conspectum in nube sedentem filium hominis, potestatem libere docendi puram doctrinam nactorum? Etenim utroque loco testium in vitam reditus cum iudicio in bestiam coniunctus est. Apoc. XX. 4. tempus iudicii expressè nominatur. Cantantes etiam nouum canticum Cap. XIV. hoc ipso tempore cantant, quo septem angeli septem calices irae in regnum bestiae effundentes exhibant Cap. XV, 2. 3. Cap. XVI. vsque ad fin. Ab hoc tempore ligabatur draco, catena quippe, quae Cap. XVI. describitur, ut non amplius impedire posset, quo minus praesente agno cantarent nouum canticum testes, & per medium coelum transuolantes cum filio hominis in nube sedente Cap. XIV, 1-14. canticum agni canerent, Cap. XV, 3. &, quod idem est, uiuificati cum Christo per mille annos regnarent, Cap. XX, 4. Millennium, quod post lapsum babylonis a crassis chiliaistis hic quaeri solet, post innumeros alios Whitbyus & Lowmannus docte refutarunt; at ipsi tamen eiusmodi millennium Cap. XX. inuenire sibi videntur, quale ego hic non reperio. Descriptio quidem millennii post recensitum babylonis lapsum in apocalypsi legitur, sed hoc non impedit, quo minus millennium illud intra ipsos 1260. dies bestiae quaeratur, siquidem vel ordo requirebat, ut post historiam fati bestiae sequeretur historia draconis, post bestiae carecta latentis Cap. XIII, 2. & quæ aliter, quam *simultaneum* sit tempus bestiae & millennium sanctorum, cum hocce inter finem secundae & initium tertiae secundae statim insequentis (vid. Cap. XI, 14.) interponi planè non possit? Nihil autem in apocalypsi inest, quod tertiam & constituat, quam vna Satae post elapsos mille annos solatio sub emblematis Gogi.

& Magogi Cap. XX. adumbrata. Quod superest, quo maior Gogi & Magogi contra totam ecclesiam erit audacia, eo citior & feuerior erit regis nostri coelestis praesentia, quae per ignem ex coelo descendentem v. 9. innuitur. Contra bestiam ignis ex ore testium exhibat Cap. XI, 5. contra Gogum & Magogum alia videntur arma adhibitum iri. Sequitur iudicium extremum v. 10. sq. coll. Cap. XI, 18. aeterna piorum vita, & impiorum miseria.

§. 12.

§. 12. 6) ex collatione Cap. XXI, XXII, 5. cum Cap. XI, 18. 6) ex collatione Cap. XXI, XXII, 5. cum Cap. XI, 18. Causa, quare Iohanni templum in coelo apertum, & *conspicua* ab eo arca foederis sit Cap. XI, 19., specialiter *demonstratur* 6) ex collatione Cap. XXI, XXII, 5. cum Cap. XI, 18. Etenim sicuti Cap. XI, 18. aeterna *merces testium & seruatorum Dei* atque *poena corruptae ecclesiae* tribus verbis, perspicue tamen commemorabatur; ita Cap. XXI. XXII. *ipsum coelum nouum, & terra noua*, augustissimum Dei penes homines tabernaculum v. 3. amplissime describitur. Etenim Cap. XXI. & XXII. non nisi de vita aeterna & ecclesia triumphante sermonem esse, nemini obscurum est, qui obseruat, *statum noui huius coeli & nouae terrae* per extensa & amplificata *emblemata priscorum vatum, de statu N. T. in his terris canentium* exprimi. Sicut enim Paulus de coelo tertio paradisoque testatur, vtrumque tam plenum gloriae & felicitatis esse, vt quicquid etiam fidelibus in terra & regno gratiae fere contingat, iis tamen comparari nequeat, quae olim in regnum gloriae ingressi experientur; ita Apoc. XXI. sq., quicquid splendidissimi prophetae V. T. de diebus N. T. vaticinati erant, id in apostoli intellectu & oculis eiusdem vbique extenditur, & multiplicatur, vt incredibilem praestantiam ecclesiae triumphantis prae militante addisceret & docere posset. Qualis quidem *comparatiua* coelestis gloriae descriptio ciuibus ecclesiae militantis non poterat non maxime laetabilis esse.

§. 13.

§. 13.

Quodsi vero propter hanc causam templum in coelo Iohanni apertum est, Apoc. XI, 19. ut clarius intelligeret, testes Iesu per integros illos 1260. dies gratiosa Iesu Christi, ceu ad sequentia arcae foederis, antypicae praesentia potentissime conseruandos, hostesque eorum fulgura, voces, tonitrua, tremorem terrae & ingentem grandinem experturos esse; profecto *habitus* siue *relatio* Cap. XI. ad sequentia (nimirum Cap. XII - XXII.) non alia fingi potest, quam qualis est inter *epitomen* quamdam & *ueriorem illius commentarium*.

§. 13. Praemissis superioribus relatio Cap. XI. ad sequentia vsque ad fin. Apoc. capita est non nisi *relatio epitomes alicuius ad suos commentarios*.

§. 14.

Ex eiusmodi autem habitu & relatione Cap. XI. tamquam epitomes *βιβλαριδης* ad sequentia capita tamquam ueriores eius exegetes sequitur, ut Cap. XI. sit *clavis authentica anabysos totius βιβλαριδης* & quidem in hunc modum:

βιβλαριδιον diuiditur

I) In *Epitomen* vid. Cap. XI. & *commentarium* eius Cap. XII - XXII.

II) *Commentarius* continetur quatuor partibus principalibus, nimirum *duplici viso magno* de binis testibus & bestia testium carnifice, & utrorumque fato Cap. XII, 1. sq. & Cap. XV, 1. sq. & *duplici appendice*, scilicet de fato draconis post bestiae carecta latentis, & aeternis testium solatiis Cap. XX, XXI. XXII. Sicut enim utrumque illud visum & utraque illa appendix nihil aliud illustrat, quam ipsa praecipua epitomes siue Cap. XI. emblemata; ita quod visa & appendices illae constituant quatuor distinctas partes commentarii, ipsa prophetia partim totidem verbis docet, utpote quae non plura quam *бина visa magna* numerat, partim re ipsa confirmat, ubi siue mentione noui cuiusdam visi magni facta, adeoque per appendices, Cap. XX. fatum draconis & Cap. XXI. XXII. mercedem testium uberrime declarat.

III) *Prima* pars principalis commentariorum siue prius visum magnum Cap. XII, 1. vsque ad C. XIV. fin. *tres speciales partes* sub

§. 14. Ex eiusmodi autem habitu siue relatione Cap. XI. tamquam epitomes totius *βιβλαριδης* ad sequentia capita, ceu commentarios suos sequitur, ut Cap. XI. sit *clavis authentico-analytica totius βιβλαριδης*.

sub se complectitur *a*) genealogiam binorum testium, specialissimamque providentiam coelestem super illis, imo & super matre testium *ante* & *propter* funestos illos 1260. dies Cap. XII. *β*) descriptionem bestiae idololatricae, binorum testium carnificis, vna cum datore throni bestiae, dracone Cap. XIII. *γ*) choros testium per gratiosam Agni praesentiam novum canticum *cantantium*, medium coelum cum aeterno euangelio idololatriae opposito *transuolantium* & e templo restituto libere *egredientium* Cap. XIV.

IV) *Secunda* pars principalis commentariorum siue posterius visum magnum Cap. XV, 1. - C. XIX. fin. continet *binas* partes specialis *a*) *compendiosam* fatorum bestiae & ciuitatis bestiae descriptionem per septem angelos, septem irae diuinae calices habentes; Cap. XV, XVI. *b*) ampliorem babylonis mysticae siue ciuitatis bestiae definitionem, lapsusque babylonis historiam Cap. XVII. XVIII. XIX.

V) *Tertia* pars principalis commentariorum siue appendix prior Cap. XX. declarat fatum draconis *sub* 1260. diebus bestiae & *post* eosdem.

VI) *Quarta* pars principalis commentariorum siue appendix posterior Cap. XXI. XXII. continetur *binis* partibus specialibus, nimirum augustissima mercedis aeternae testium exegefi Cap. XXI-XXII, 5. Quod autem v. 6. vsque ad fin. sequitur, epilogus totius apocalypseos est, qui confirmat veritatem prophetiarum hoc libro comprehensarum, indicat pondus & usum earum, totusque compositus est ad animos lectorum efficaciter mouendos, ne cum timidis, infidelibus, iis, qui facti sunt abominabiles, idololatriis canibusque & huius furfuris alii portionem in stagno ardente igne & sulphure siue altera morte adipiscantur, sed potius vt per constantem veritatis amorem viamque in Iesum Christum fidem ingrediantur in nouam ciuitatem dei, a qua exclusum est omne inquinans se, & perpetrans abominationem & mendacium, aeterno quippe exilio puniendum.

01 A 6554

ULB Halle 3
002 931 222

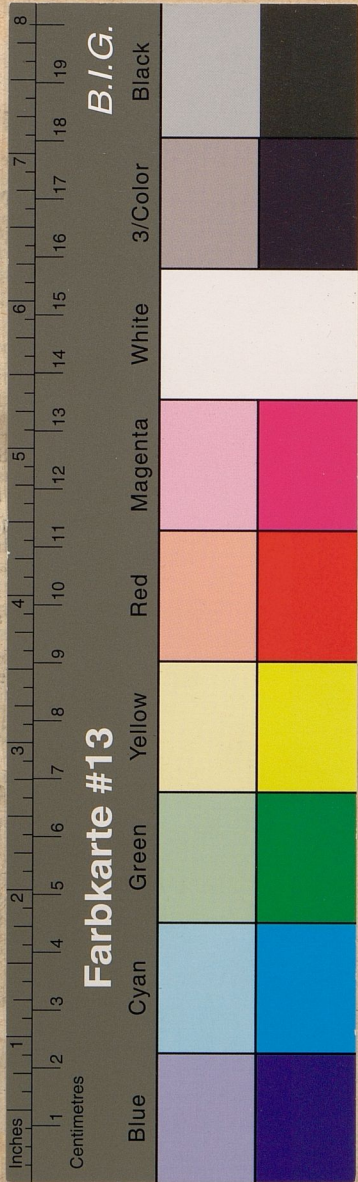

vd18

R

9

Q. D. B. V. 10

ISAGOGES

IN

BIBΛΑΡΙΔΙΟΝ Apoc. X - XXII.

DESCRIPTVM

DISSERTATIO PRIMA,
SCEPTICISMO INTERPRETVM EXEGETICO
OPPONENS
a) CLAVEM QVANDAM AVTHENTICO-
ANALYTICAM.

PRAESIDE

IOACHIMO OPORINO

SS. THEOL. D. ET P. P. O.

RESPONDENTE

GOTTL. THEOD. FALCKENHAGEN,

HOLSATO,

SS. THEOL. STUDIOSO

DIE VI. APRILIS A MDCCCCLII.

IN AUDITORIO THEOLOGICO

SCRVTINIO COMMILITONVM OPPONENTIVM
SVBIECTA.

GOTTINGAE, EX OFFICINA HAGER.